

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Кафедра екології, технології захисту навколишнього
середовища та лісового господарства

05-02-503М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проходження педагогічної практики
для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового)
рівня за освітньо-науковою програмою «Екологія»
спеціальності 101 «Екологія»
галузі знань 10 «Природничі науки»
денної та заочної форм навчання

Рекомендовано
науково-методичною радою з
якості ННІ агроєкології та
землеустрою
Протокол № 10 від 21.01.2025 р.

Рівне – 2025

Методичні вказівки до проходження педагогічної практики для здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня за освітньо-науковою програмою «Екологія» спеціальності 101 «Екологія» галузі знань 10 «Природничі науки» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Клименко М. О., Прищепа А. М., Бедункова О. О., Трач Ю. П., Клименко Л. В., Статник І. І. – Рівне : НУВГП, 2025 – 18 с.

Укладачі: Клименко М. О., д.с.-г.н., професор; Прищепа А. М., д.с.-г.н., професор; Бедункова О. О., д.б.н., професор; Трач Ю. П., д.т.н., доцент; Клименко Л. В., к.с.-г.н., доцент; Статник І. І., к.с.-г.н., доцент.

Відповідальний за випуск – Клименко М. О., д.с.-г.н., професор, завідувач кафедри екології, технології захисту навколишнього середовища та лісового господарства.

Керівник групи забезпечення спеціальності 101 «Екологія»

Бедункова О. О.

© М. О. Клименко,
А. М. Прищепа, О. О. Бедункова,
Ю.П. Трач, Л. В. Клименко,
І. І. Статник, 2025
© Національний університет
водного господарства та
природокористування, 2025

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Мета та завдання педагогічної практики.....	4
2. Місце практики в структурі освітньої програми	7
3. Зміст педагогічної практики	7
4. Реалізація компетентнісного підходу	11
5. Рекомендації до підготовки звіту з педагогічної практики.....	13
Список літературних джерел	15
Додатки	17

ВСТУП

Педагогічна практика здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії розроблена на підставі: Положення «Про організацію освітньо-наукового процесу для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня (ступінь доктора філософії) у Національному університеті водного господарства та природокористування», затвердженому рішенням Вченої ради університету від 15.03.2019, протокол № 3; Закону України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. № 1556-VII; Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність» від 26.11.2015 № 848-VIII; Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261; Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті водного господарства та природокористування, затвердженому рішенням Вченої

ради університету від 24.11.2023, протокол № 11; Положення про академічну доброчесність в Національному університеті водного господарства та природокористування затверджене рішенням Вченої ради університету від 25.11.2022, протокол № 10, а також інших чинних нормативно-правових актів і регламентує порядок проходження педагогічної практики аспірантами з відривом та без відриву від виробництва. Педагогічна практика в системі вищої освіти на третьому освітньо-науковому рівні є етапом практичної та професійної підготовки аспірантів до науково-педагогічної діяльності. Протягом строку навчання в аспірантурі аспірант зобов'язаний виконати всі вимоги освітньо-наукової програми, зокрема здобути теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності, оволодіти методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провести власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та/або практичне значення, та захистити дисертацію.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Метою Педагогічної практики аспірантів є набуття навичок та вмінь викладацької діяльності, як способу впровадження новітніх знань та власних наукових доробків, у процес підготовки студентів за освітніми ступенями «Фаховий молодший спеціаліст», «Бакалавр», «Магістр»; формування системи компетентностей майбутніх науково-педагогічних працівників, здатних здійснювати аналітичне осмислення стану та перспектив розвитку сфери освіти (відповідної спеціальності), створювати та впроваджувати новий зміст освіти та новітні методики (технології)

навчання. У результаті проходження педагогічної практики, аспіранти повинні опанувати і знати:

- методику організації навчального і виховного процесів у закладах вищої освіти;

- складові та зміст викладацької діяльності;

- сучасні техніки підготовки й проведення занять, організації самостійної та індивідуальної роботи студентів; основи навчально-методичної та науково-дослідницької діяльності у закладах вищої освіти.

Педагогічна практика аспірантів спрямовується на формування таких вмій:

- структурувати та дидактично грамотно перетворювати наукові знання у навчальний матеріал;

- раціонально диференціювати й систематизувати навчальні задачі;

- застосовувати новітні освітні технології, методи та засоби інтерактивного навчання, розробляти ситуаційні вправи, тестові завдання;

- розробляти навчальні та робочі програми навчальної дисципліни, силабуси;

- визначати структурні елементи лекційного, семінарського, практичного заняття відповідно до встановленої мети;

- розробляти методичні матеріали для всіх видів навчальної роботи;

- розробляти й застосовувати прогресивні системи діагностики, контролю та оцінювання ефективності навчання;

- оформляти документацію щодо планування та результатів викладацької діяльності;

- використовувати спеціальне програмне забезпечення та освітні платформи, задіяні в навчальному процесі.

Процес проходження педагогічної практики скерований на формування у аспірантів наступних компетентностей або їх елементів:

Компетентності, пов'язані з проведенням навчальної роботи:

- здатність до проведення різних форм організації освітнього процесу (навчальних занять, самостійної роботи, практичної підготовки, контрольних заходів);

- здатність до організації і проведення різних видів навчальних занять (лекцій; практичних, семінарських, лабораторних, індивідуальних занять; консультацій).

Компетентності, пов'язані зі здійсненням методичної роботи:

- здатність до педагогічного аналізу проведення різних форм організації освітнього процесу та різних видів навчальних занять;

- здатність до розробки навчально-методичного забезпечення різних форм організації освітнього процесу;

- здатність до використання сучасних освітніх технологій при проведенні різних видів навчальних занять.

Компетентності, пов'язані зі здійсненням наукової роботи:

- поглиблення знань зі спеціальності, за якою аспірант проводить дослідження;

- набуття універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження;

- здатність до застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності.

Компетентності, пов'язані з проведенням організаційної роботи:

- здатність здійснювати різні види педагогічної комунікації, вибирати і конструювати зміст, форми, методи

і засоби виховної, позааудиторної, профорієнтаційної роботи тощо;

– здатність до здійснення неформальної освіти зі здобувачами вищої освіти і формування у них мотивації та умінь інформальної освіти.

2. МІСЦЕ ПРАКТИКИ В СТРУКТУРІ ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

Педагогічна практика належить до обов'язкової частини освітніх компонентів циклу фахової (професійної) підготовки Освітньо-наукової програми Екологія підготовки здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (кваліфікації доктора філософії) спеціальності 101 Екологія галузі знань 10 Природничі науки.

Загальний обсяг Педагогічної практики становить 3 кредити ЄКТС (90 годин). Проходженню педагогічної практики має передувати засвоєння навчальної дисципліни «Інноваційні педагогічні технології».

Практика реалізується повністю за формою практичної підготовки.

3. ЗМІСТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Аспіранти проходять Педагогічну практику відповідно до ухваленого плану проходження на кафедрі під керівництвом, як правило, наукового керівника, який забезпечує загальне керівництво педагогічною практикою та науково-методичне консультування.

Терміни проходження практики відображаються в Індивідуальному плані роботи аспіранта, затверджуються науковим керівником та завідувачем кафедри, за якою закріплений аспірант. Загальний обсяг педагогічної практики становить 3 кредити ЄКТС (90 год.).

Індивідуальне завдання розробляється керівником практики і видається аспіранту. Індивідуальне завдання повинно враховувати проблематику дисертаційного дослідження, передбачати застосування найбільш ефективних форм впровадження одержаних наукових результатів у навчальний процес. Індивідуальне завдання може бути спрямоване на керівництво науковими дослідженнями студентів, котрі здобувають вищу освіту за освітніми ступенями «Фаховий молодший бакалавр», «Бакалавр», «Магістр», включати консультативну допомогу студентам щодо їх участі у наукових та науково-практичних конференціях молодих вчених.

Педагогічна практика аспірантів може передбачати таку послідовність її проходження:

- складання та затвердження керівником індивідуального плану педагогічної практики;

- ознайомлення з організацією навчального процесу у закладах вищої освіти;

- вивчення досвіду викладання провідних викладачів університету під час відвідування аудиторних занять, перейняття досвіду навчально-методичної роботи та діагностики знань студентів;

- визначення навчальної дисципліни, тем лекційного та семінарського занять, що підлягатимуть подальшому опрацюванню, методичному забезпеченню та безпосередньому викладанню перед студентською аудиторією;

- навчально-методична робота у відповідності до змісту обраних для опрацювання тем, формування лекційного матеріалу, підготовка презентацій, ситуаційних вправ, розрахункових завдань, що застосовуватимуться під час проведення аудиторних занять;

- підготовка до виконання та виконання власного індивідуального завдання;

- самостійне проведення навчальних занять;
- дотримання принципів академічної доброчесності, використовуючи у навчальній або дослідницькій діяльності лише перевірені та достовірні джерела інформації та грамотного посилання на них;
- участь в оцінюванні набутих знань та якості виконання студентами різних видів навчальних робіт;
- формування звіту за результатами проходження педагогічної практики та його оформлення у відповідності до діючих вимог;
- захист звіту з педагогічної практики.

Відвідуючи заняття провідних викладачів університету, аспіранти повинні ознайомитися з різними способами структурування й представлення навчального матеріалу, методами активізації навчальної діяльності, особливостями професійної риторики, процедурою та прийомами оцінювання результатів навчання у закладах вищої освіти. Зміст педагогічної практики аспірантів має бути узгоджений з напрямками діяльності науково-педагогічних працівників: навчальним, методичним, науковим і організаційним.

Навчальна робота аспірантів-практикантів включає наступні елементи:

- підготовку та проведення на належному рівні занять (лекцій, семінарських, лабораторних) у присутності керівника практики;
- підбір і використання сучасних наочних матеріалів в процесі проведення занять (презентації, відеофільми, VR-тури, симуляції лабораторних занять тощо);
- розробку і використання на заняттях інтерактивних форм роботи зі студентами, інших технологій навчання
- оцінювання знань студентів (письмові та усні контрольні роботи);

– проведення консультацій для студентів з теоретичних і практичних питань.

Методична робота аспірантів-практикантів включає: ознайомлення з організацією навчальної та методичної роботи кафедри та навчально-наукового інституту; ознайомлення з освітньою програмою, навчальним планом та робочим навчальним планом спеціальності;

– ознайомлення з навчально-методичним комплексом дисципліни (силабус (робоча програма) навчальної дисципліни, теми і плани лекцій, практичних, семінарських, лабораторних занять, завдання для самостійної роботи, засоби контролю знань (для поточного і підсумкового контролю);

– ознайомлення з матеріалами методичного забезпечення вивчення навчальної дисципліни (підручники, навчальні посібники, тексти лекцій, інструктивно-методичні матеріали до практичних, семінарських, лабораторних занять, самостійної роботи);

– ознайомлення з тематикою курсових та кваліфікаційних робіт, інструктивно-методичними матеріалами до їх виконання і захисту;

– відвідування занять (лекцій, практичних, семінарських, лабораторних, індивідуальних занять) наукового керівника, провідних фахівців кафедри та інституту, інших аспірантів та їх педагогічний аналіз;

– підбір і підготовку наочного матеріалу (презентацій, таблиць, малюнків, схем, препаратів, карток тощо);

– розробку завдань для поточного контролю знань студентів (тестів, запитань з повною відповіддю тощо);

– участь у методичній роботі кафедри;

– участь у вебінарах, конференціях, інтернет-конференціях освітнього спрямування.

Організаційна робота аспірантів під час проходження педагогічної практики включає такі види діяльності (вибір узгоджується з керівником практики):

- участь у роботі кафедри;
- участь у проведенні наукових семінарів, конференцій кафедри, інституту, університету;
- участь у залученні студентів до наукової роботи, підготовці та проведенні засідання студентського наукового гуртка/товариства/проблемної групи, конкурсу студентських наукових робіт;
- проведення моніторингового дослідження освітньої тематики.

Організаційна робота аспірантів-практикантів включає (один захід за вибором аспіранта):

- знайомство з системою виховної роботи університету і інституту;
- проведення виховного заходу зі студентами академгрупи. Тематика виховних заходів узгоджується із планом виховної роботи кураторів академгруп відповідних кафедр;
- розробку змісту і проведення тематичних екскурсій для студентів у музеях та лабораторіях університету;
- знайомство з системою електронного навчання. Аналіз (розробка) лекції за темою дисертаційного дослідження для онлайн-платформи;
- підготовку і проведення профорієнтаційного заходу згідно плану роботи кафедри (ННІ).

4. РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ

Реалізація компетентнісного підходу передбачає використання в навчальному процесі традиційних, активних та інтерактивних форм проведення занять. При розробці програми педагогічної практики передбачені

технології навчання, що дозволяють аспірантам досягти запланованих результатів навчання.

Інтерактивне навчання – метод, у якому реалізується постійний моніторинг засвоєння освітньої програми, цілеспрямований поточний контроль та взаємодія інтерактивності викладача та студента, а також аспірантів між собою в процесі навчання.

Методи активізації освітньої діяльності, що рекомендуються до використання:

1) Методи ІТ – використання комп'ютерів для доступу до Інтернет-ресурсів, використання навчальних програм з метою розширення інформаційного поля, підвищення швидкості обробки та передавання інформації, забезпечення зручності перетворення та структурування інформації для трансформації її у знання;

2) Робота в команді – сумісна діяльність здобувачів у групі під керівництвом лідера, спрямована на вирішення загального завдання синергійним складанням результатів індивідуальної роботи членів команди з розділенням відповідальності та повноважень;

3) Case-study – аналіз реальних проблемних ситуацій, що мають місце у відповідній галузі професійної діяльності та пошук варіантів кращих рішень;

4) Гра – рольова імітація здобувачами реальної професійної діяльності з виконанням функцій спеціалістів на різних робочих місцях;

5) Проблемне навчання – стимуляція здобувачів до самостійного набуття знань, що необхідні для вирішення конкретної проблеми;

6) Контекстне навчання – мотивація здобувачів до засвоєння знань шляхом виявлення зв'язків між конкретним знанням та його застосуванням;

7) Навчання на основі досвіду – активізація пізнавальної діяльності здобувачів за рахунок асоціації їх власного досвіду з предметом навчання;

8) Індивідуальне навчання – вибудовування здобувачами власних освітніх траєкторій на основі формування індивідуальних навчальних планів і програм, з урахуванням інтересів та переваг здобувачів;

9) Міждисциплінарне навчання – використання знань із різних галузей, їх групування та концентрація в контексті конкретно вирішуваного завдання;

10) Випереджуюча самостійна робота – вивчення здобувачами нового матеріалу до його представлення викладачем на лекціях та інших аудиторних заняттях.

5. РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПІДГОТОВКИ ЗВІТУ З ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

До захисту практики здобувачем вищої освіти ступеня доктора філософії подаються наступні документи:

1. Індивідуальний план (додаток А)
2. Звіт практики (додаток Б)

Документація подається керівнику практики в строки згідно з наказом. До захисту практики допускаються здобувачі вищої освіти ступеня доктора філософії, які у повному обсязі виконали індивідуальний план проходження педагогічної практики і надали звіт про проходження практики.

Результати практики та її захист оцінюються на підставі наданих звітних документів, а також висновків, які відображені у відгуку-характеристиці керівника практики.

Підсумковий контроль з педагогічної практики відбувається у формі заліку (захист звіту). При визначенні підсумкової оцінки враховуються результати оцінювання з

усіх видів робіт (навчальної, методичної, організаційної), передбачених програмою практики.

Критерії оцінювання роботи аспірантів-практикантів: Результати практики оцінюються за 100-бальною шкалою. Відповідно до 100-бальної шкали, оцінка виставляється за певні види роботи. Оцінки максимального рівня аспірант отримує за:

- творчий підхід до виконання теоретичних завдань практики;

- підготовку логічного, змістовного конспекту лекцій та методичних вказівок до практичних занять, з повним висвітленням тематики, вибраної для викладання;

- своєчасно наданий, акуратно і правильно оформлений пакет звітних документів;

- повне викладення змісту виконаних робіт під час проходження викладацької практики (в доповіді під час звіту).

Аспірант отримує мінімальні оцінки у випадках:

- недбалого виконання теоретичних завдань практики;

- підготовки конспекту лекцій та методичних вказівок до лабораторних/практичних занять, які лише частково висвітлюють тематику, вибрану для викладання;

- своєчасного подання пакету звітних документів, які мали суттєві зауваженнями стосовно його оформлення;

- нелогічного, неповного описання власної діяльності під час проходження педагогічної практики (в доповіді під час звіту).

Захист звіту з педагогічної практики відбувається перед комісією, що складається, як правило, з трьох осіб, які є науково-педагогічними працівниками університету та мають науковий ступінь і вчене звання. Оцінювання результатів проходження педагогічної практики

відбувається за 100-бальною системою відповідно до шкали оцінювання, що діє в університеті. За результатами захисту звіту з проходження педагогічної практики ставиться відмітка «Зараховано» або «Не зараховано». Результати проходження педагогічної практики відображуються в Індивідуальному плані роботи аспіранта.

Педагогічна практика може бути зарахована здобувачу вищої освіти ступеня доктора філософії без її проходження під час навчання в аспірантурі, якщо здобувач на момент проходження викладацької практики працює на посадах асистента, викладача кафедри та має досвід навчально-методичної роботи, що підтверджується відповідними розробками.

У такому випадку кафедра, до якої закріплений аспірант надає витяг із протоколу засідання кафедри про відповідність навчальної та методичної роботи аспіранта вимогам щодо проходження педагогічної практики, що є підставою для зарахування викладацької практики з найвищим балом.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Біляковська О.О. Дидактика вищої школи: навч. посібн. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2013. 360 с.
2. Вітвіцька С.С. Основи педагогіки вищої школи. Підручник. К. : Центр учбової літератури. 2023. 382 с.
3. Клименко М.О., Петрук В.Г., Мокін В.Б., Вознюк Н.М. Методологія та організація наукових досліджень в екології : Підручник. Херсон : ПП «Олді-плюс», 2012. 475 с.
4. Кочубей А.В. Якубовська С.С. Педагогіка та методика викладання у вищій школі : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2017. 292 с.
5. Левченко Т.І. Європейська освіта: конвергенція та дивергенція. Вінниця, 2007.

6. Мірошніченко В. І., Гончаренко О. А., Тушко К. Ю. М64 Методика викладання у вищій школі : навчальний посібник. Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2021. 168 с.
7. Нагаєв В.М., Портян М.О. Методика викладання у вищій школі: навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Харків: Стильна типографія, 2018. 289 с.
8. Нарожна Н.І. Методика викладання фахових дисциплін. Практикум. К. : Ліра-К. 2017. 152 с.
9. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи. К. : Центр учбової літератури. 2023. 472 с.
10. Подоляк Л.Г. Психологія вищої школи: підручник. К.: Каравела, 2011. 360 с.
11. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано–Франківськ, 2022.180 с.
12. Стражнікова І. Педагогіка вищої школи: навчально-методичний посібник. ІваноФранківськ: НАІР, 2018. 120 с.
13. Туркот Т.І., Коновал О.А. Педагогіка та психологія вищої школи (в екології). Одеса : Гельветика. 2020. 466 с.
14. Шапран О. І., Новак О. М. Педагогіка вищої школи : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький (Київ.обл.) : Домбровська Я.М., 2018. 280 с.

Додаток Б

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою
Кафедра екології, технології захисту навколишнього середовища та
лісового господарства

ЗВІТ
про проходження педагогічної практики аспіранта

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)
спеціальності 101 Екологія галузі знань 10 Природничі науки
форма навчання: денна/заочна
у період з « ____ » _____ 20__ року
по « ____ » _____ 20__ року

Керівник практики _____
підпис _____ прізвище та ініціали

Оцінка: _____

Члени комісії: _____ П.І.Б.
_____ П.І.Б.
_____ П.І.Б.

Структура звіту:

Вступ (вказується мета та основні завдання практики)

Анотація (надає стислий опис основних етапів проходження практики та здобутих аспірантом навичок навчальної, методичної, організаційної та ін. видів діяльності).

Висновок керівника практики про проходження педагогічної практики аспірантом

Додатки (в разі потреби)

Рівне – 20__